

Bijlage: Toelichting op de stand van zaken van het plan van aanpak verbeteren sociale en juridische positie sekswerkers

Probleemanalyse

De afgelopen periode is met onder meer de SWAD en betrokken (overheids-) partijen gewerkt aan een probleemanalyse, en is gestart met het formuleren van een plan van aanpak. Er zijn verschillende hoofdthema's benoemd die van invloed zijn op de sociale en juridische positie van sekswerkers:

1. Zakelijke dienstverlening
2. Zorg
3. Problematiek in het politiedomein
4. Problematiek in het gemeentelijk domein
5. Communicatie.

Per thema wordt hieronder een weergave gegeven van de kern van de problematiek:

Zakelijke dienstverlening

Sekswerkers ervaren moeilijkheden bij het afnemen van financiële dienstverlening zoals het openen van een bankrekening of het afsluiten van een verzekering of hypotheek. Belangrijke knelpunten zijn risico's die financiële instellingen zien (zowel qua imago/moreel risico) als herkomst van geldstromen, regelgeving waaraan de banken/verzekeraars zich dienen te houden als het gaat om het maken van een risico-inschatting van de klant, omdat het vaak lastig is herkomst van het vermogen en inkomen vast te stellen. Documenten die financiële instellingen op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme (Wwft) vragen kunnen mede daardoor niet altijd door sekswerkers worden aangeleverd. Daarbij speelt de (hoge) omloop van contant geld vaak ook een rol en kan het intern beleid van een bank dienstverlening in de weg staan. Voor andere type financiële producten zoals arbeidsongeschiktheidsverzekeringen spelen tevens de bestendigheid van het inkomen en het risico op uitval een rol.

Praktische problemen ten aanzien van de toegang tot zakelijke dienstverlening zijn ook aan de orde bij het gebruik van de opting-in regeling door sekswerkers en exploitanten¹. De opting-in regeling wordt niet alleen door de sekswerkbranche zelf als ingewikkeld ervaren, ook dienstverlenende organisaties zijn hier in de praktijk onvoldoende mee bekend.

Voorwaarde voor toepassing van de opting-in regeling is dat er een (vaststellings)overeenkomst wordt aangegaan door de exploitant met de Belastingdienst waarbij het voorwaardenpakket geaccepteerd wordt en vervolgens wordt nageleefd. Als de exploitant een overeenkomst heeft gesloten met de Belastingdienst en het voorwaardenpakket heeft geaccepteerd, is de sekswerker niet in loondienst.² Het voorwaardenpakket stelt onder meer eisen aan de bedrijfsvoering en de administratie en regelt de fiscale afwikkeling van omzetbelasting en de verdiensten van de sekswerkers. Het belangrijkste onderdeel betreft een aantal regels waarin de arbeidsverhouding tussen exploitant en sekswerkers wordt vastgesteld. In de praktijk is het lastig om de regeling in deze branche te handhaven. Dit komt tot uiting als de voorwaarden van het voorwaardenpakket worden geschonden door de exploitanten, hetgeen regelmatig voorkomt. De individuele sekswerker heeft in praktijk dan weinig

¹ Als geen sprake is van een echte dienstbetrekking met de exploitant, is het uitgangspunt dat de sekswerker in fictieve dienstbetrekking werkt, waardoor de exploitant loonheffingen afdraagt en de sekswerker verplicht verzekerd is voor de werknemersverzekeringen. Indien wordt gewerkt overeenkomstig het zogenaamde voorwaardenpakket hoeven de premies werknemersverzekeringen niet te worden geheven en is de sekswerker dus niet verzekerd in geval van onvrijwillige werkloosheid en arbeidsongeschiktheid

² Art. 2.2 Uitvoeringsregeling loonbelasting 2011.

middelen om op te treden tegen exploitant. Daarnaast geven sekswerkers aan dat de opting-in regeling vaak een verplichting is en geen vrije keuze. Dit komt door de voorwaarde dat de exploitant de regeling voor alle sekswerkers moet toepassen.

De coronapandemie heeft voor sekswerkers soms schrijnende omstandigheden opgeleverd. Sekswerkers mochten minder snel dan andere contactberoepen weer aan de slag. Daarnaast kwamen zij werkend via de opting-in regeling niet in aanmerking voor de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) en evenmin voor de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO). Later is de Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke Kosten (TONK) gekomen waar sekswerkers wel gebruik van konden maken. Ook een aantal gemeenten heeft steun verleend aan sekswerkers. Dit neemt niet weg dat vooral sekswerkers die via de opting-in regeling werkten zich toch genoodzaakt zagen om een bijstandsuitkering aan te vragen.

Thematiek in het zorgdomein

Ten aanzien van (toegang) tot zorg is naar voren gekomen dat sekswerkers, als gevolg van de aard van hun beroep, geen of beperkt toegang krijgen tot de gezondheidszorg die zij nodig hebben. Dit betreft niet alleen de basis zorg, maar ook de geestelijke gezondheidszorg en toegang tot medisch specialistische zorg. Gebleken dat in hun medisch dossier in een aantal gevallen melding wordt gemaakt van hun professie, zonder dat hiervoor toestemming is gevraagd. Als gekeken wordt naar de huisarts, worden sekswerkers naar hun mening niet altijd voorzien van de gevraagde doorverwijzing, en worden zij met regelmaat doorverwezen naar een instantie waar niet om gevraagd is (bijvoorbeeld een SOA kliniek) of de klachten worden geproblematiseerd. Ook worden er soms voorwaarden gesteld aan het verlenen van zorg. Zo vragen zorgverleners de sekswerkers soms te stoppen met hun beroepsuitoefening. Professionele hulpverleningsinstanties bevestigen dit beeld. De gevraagde zorg wordt pas toegankelijk gemaakt als sekswerkers door hulpverleners worden ondersteund of vergezeld.

Thematiek gerelateerd aan de dienstverlening door de politie

Problematiek rondom de dienstverlening door de politie ziet met name op bejegening. Uit verschillende onderzoeken en signalen vanuit de SWAD is gebleken dat de problematiek ten aanzien van dienstverlening door de politie met name ziet op bejegening en contact c.q. toegang tot dienstverlening. Onderwerpen als het doen van aangifte, het doen van meldingen en onduidelijkheid over de specifieke rol van de politie zijn het meest genoemd.

Als het gaat om het doen van meldingen over (vermoedens) van mensenhandel en uitbuiting, die door de sekswerkbranche zelf worden gedaan, ziet de branche dat deze minder serieus genomen worden. Men ziet geen opvolging van de meldingen, of communicatie over de afhandeling.

Daarnaast wordt het (kunnen) doen van aangifte als specifiek probleem genoemd. Sekswerkers geven aan dat zij hiertoe niet altijd in de gelegenheid worden gesteld. Als het gaat om aangifte doen van bijvoorbeeld bedreiging, verkrachting is de ervaring dat het niet altijd lukt om deze aangifte te kunnen doen. Redenen die genoemd worden is gebrek aan bewijs. Effect hiervan is dat sekswerkers zich niet serieus genomen voelen en het veiligheidsgevoel verdwijnt.

Daarnaast is de rol van de politie niet overal helder. De politie is in sommige gemeentes belast met een deel van de handhaving van regels voor sekswerk, bijvoorbeeld de controle of er vergund gewerkt wordt. Dit zorgt ervoor dat de politie, daar waar dit aan de orde is, niet of minder snel gezien wordt als partij waar de sekswerker naar toe kan voor hulp. Daarbij komt dat buitenlandse sekswerkers vaak wantrouwend zijn naar de politie in Nederland, door ervaringen met de politie in het thuisland.

Deze problematiek zorgt ervoor dat sekswerkers over het algemeen terughoudend zijn om contact te zoeken met de politie.

Thematiek gerelateerd aan gemeentelijk beleid

Aangezien de Nederlandse gemeentes divers beleid voeren op het gebied van sekswerk is de problematiek verschillend. De signalen gaan veelal over de controles die een gemeente uitvoert ten aanzien van het 'vergunde werken' en de daaruit volgende gevolgen met betrekking tot de mogelijkheden om te blijven werken c.q. te blijven werken op de plaats waar men dat doet. Daarnaast gaan de signalen over het inhoudelijke beleid van de gemeenten, met name de restricties die het nulbeleid (sekswerk wordt niet vergund toegestaan) opleveren. De problematiek hangt soms nauw samen met de ontwikkelingen in de Wrs. Sekswerkers geven bijvoorbeeld aan dat exploitanten in gemeenten met een maximumbeleid (sekswerk wordt tot een maximum vergund toegelaten) of nulbeleid misbruik kunnen maken van hun machtspositie, omdat er te weinig of geen vergunde werkplekken zijn.

Thematiek rondom communicatie en media

Uit een variëteit van casuïstiek blijkt dat berichtgeving en beelden over sekswerk frequent eenzijdig en stigmatiserend kunnen zijn in mediaberichtgeving en overheidscommunicatie. Er wordt bijvoorbeeld alleen over vrouwen gesproken, waardoor een groot deel van de sekswerkers zichzelf niet terugziet in het beleid. Ook wordt sekswerk vaak gerelateerd aan mensenhandel, aan werken onder dwang, het wordt gekoppeld aan een legale of illegale verblijfsstatus, en in sommige gevallen verheerlijkt, dat wil zeggen dat een zeer rooskleurig beeld wordt geschetst in plaats van de professionele kant te belichten van het vak.

De overheid zou over al het beleid en ontwikkelingen die de sekswerkbranche raken, duidelijker, eenduidiger moeten communiceren, zodat niet alleen voldaan wordt aan de (informatieve) behoeftes van de individuele sekswerker, maar ook aan die van de hulpverleners, of instanties die belast zijn met dienstverlening aan sekswerkers en niet in de laatste plaats, de informatieve boodschappen aan de maatschappij. Het is van groot belang dat deze communicatieverbeteringen worden ontwikkeld met de sekswerkbranche zelf, teneinde stigma en onbekendheid met de doelgroep en regelgeving te verminderen.

Ten aanzien van de media wordt aangegeven dat stigma in de maatschappij wordt vergroot als gevolg van eenzijdige berichtgeving in de media over de doelgroep. Alhoewel de gebaande paden door de vertegenwoordiging van de sekswerkbranche zijn bewandeld, leidt dit tot op heden niet tot vermindering van eenzijdige berichtgeving, of tot het vaker toepassen van bijvoorbeeld ruggenspraak met de branche zelf. Aangezien media relatief vaak onderwerpen overneemt waarover eerder door het rijk is gecommuniceerd, lijkt een eerste stap te kunnen worden gezet door overheid breed communicatie-uitingen te verbeteren.